

Мамич М. В.,*доктор філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Одеська юридична академія»***Шевченко-Бітенська О. В.,***кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ТЕКСТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ГАЛУЗІ ГУМАНІТАРНИХ НАУК В АСПЕКТІ КУЛЬТУРИ МОВИ

Анотація. Серед текстів офіційно-ділових документів, поширених у науково-освітній сфері, важливу роль в організації навчального процесу відіграє такий жанр, як «навчальна програма», субваріантом якої є «освітньо-професійна програма».

Стаття присвячена аналізу текстів освітньо-професійних програм (ОПП), які входять до базових текстів документів вищих навчальних закладів. Мета дослідження – зафіксувати в навчальних документах стан реалізації літературної норми на структурних рівнях мовної системи, визначити чинники відповідності/невідповідності нормам української мови.

Мова ОПП аналізувалася з точки зору відповідності орфографічним нормам (вживання великої літери, лапок, написання складних слів). Наведено приклади відхилень щодо реалізації лексико-граматичних і стилєвих, стилістичних норм сучасної української літературної мови. На сьогодні остаточно не визначено деякі питання терміновживання в ОПП, зокрема запровадження родового поняття терміна «область». Укладачі програм зазначають предметну область (галузь знань, спеціальність). Водночас предметна область – це частина реального середовища, яка описується та відображається в базі даних (фірма, підприємство, школа тощо). У концепції управління освітою таким чином виражається реалізація моделі «сутність-зв'язок».

Пропонуються варіанти стилістичного редагування словосполучень, речень. Зазначається, що є приклади змішування зворотів наукового та публіцистичного стилів, порушення логіки викладу, особливостей лексико-граматичного сполучення слів.

Статтю присвячено аналізу текстів освітньо-професійних програм (ОПП), що входять до базових текстів документів вищих навчальних закладів. Проаналізовано мову ОПП з погляду дотримання норм правопису (вживання великої літери, лапок, написання складних слів). Наведено приклади відхилення щодо реалізації лексико-граматичних і стилістичних норм сучасної української літературної мови. Запропоновано варіанти стилістичного редагування фраз, словосполучень, речень.

Ключові слова: норма, термін, правопис, офіційно-діловий стиль, норма, стилістична помилка.

Постановка проблеми. Серед текстів офіційно-ділових документів, поширених в освітній сфері, важливу роль для організації навчального процесу відіграє такий жанр, як *освітня*

програма, субваріантом якої є *освітньо-професійна програма*, або скорочено ОПП. Цей термін охоплює систему «освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їхнього вивчення, кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, потрібних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), які повинен опанувати здобувач відповідного ступеня вищої освіти» (за відомостями Вікіпедії). Вимоги до оформлення такого документа, особливості розташування реквізитів визначають рекомендації МОН України, зокрема від 2022 р. «У межах ліцензованої спеціальності заклад фахової передвищої освіти розробляє освітньо-професійні програми та затверджує їх відповідно до положення про організацію освітнього процесу у відповідному закладі фахової передвищої освіти» [1, с. 8].

Аналіз останніх джерел і публікацій. В останні роки дискурс вищої освіти привертає дедалі більшу увагу. Насамперед у зв'язку з інтенсивністю розвитку терміносистеми освіти в аспектах динаміки її організації, розширення навчальних дисциплін, оновлення методик і практик навчання. Ще один вагомий аспект – входження української вищої освіти у світовий навчально-освітній процес. Здебільшого в колі уваги дослідників тенденції оновлення терміноапарату освіти (І.О. Калініченко, Л.Б. Лук'янова, О.В. Аніщенко, І.Ю. Шкіцька [2] та ін.), менше – зміни в адміністративно-управлінських текстах освітньої сфери (Г.П. Кузнецова) [3]. Разом з тим обстеження і корекції потребує мова документів в аспектах культури мови та стилістики, зокрема динаміки писемної офіційно-ділової практики, ділової комунікації в мережі Інтернет.

Мета дослідження – зафіксувати в освітніх документах стан реалізації літературної норми на структурних рівнях мовної системи, визначити чинники дотримання / недотримання норм української мови.

Матеріалом дослідження послужили тексти освітньо-професійних програм, створених проектними групами вищих навчальних закладів України у 2021 році для ліцензування спеціальності 035 «Філологія» кваліфікації «Бакалавр філології за спеціалізацією 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська».

Виклад основного матеріалу. Насамперед звертаємо увагу на дотримання норм українського правопису. Засвідчуємо, що в чинних текстах документів немає послідовності щодо правильного написання одного з ключових понять – *проект* (за «Українським правописом», 2019 р., § 126: звук [j] звичайно передаємо відповідно до вимови іншомовного слова буквою *й*, а у звукосполученнях [je], [ji], [ju], [ja] буквами *є, ї, ю, я*: *конвеєр, плеср, проєкт, проєкція, суб'єкт* і под.) [4, с. 126]. Натомість у текстах фіксуємо різнонаписання: *РОЗРОБЛЕНО проєктною групою; Члени проєктної групи; до складу проєктної групи уведено; розроблено проєктною групою; спільні командні проєкти*.

Другий аспект – написання слів з великої літери. Відхилення від норми засвідчено в написанні назв навчальних середовищ (*Міжнародного Центру Перекладів MYVIC SOLUTIONS*, замість *Міжнародного центру перекладів MYVIC SOLUTIONS*), назв частин, відділів, секторів та інших підрозділів установ, організацій (*Факультет іноземної філології, Кафедра іноземних мов*, замість *факультет іноземної філології, кафедра іноземних мов*); назв посад, звань (*Начальник Харківського відділення філії «Проектно-вишукувального інституту залізничного транспорту»*, замість *начальник ... філії*); назв документів, що уживаються у множині (*внесеними згідно з Наказами Міністерства освіти і науки, замість внесеними згідно з наказами...*). У таких випадках керуємося правилами: 1) в офіційних складених назвах органів влади, установ і організацій, товариств і об'єднань з великої літери пишемо перше слово і всі власні назви, що входять до складу цих назв (§54, п. 1); 2) назви частин, відділень, секторів та інших підрозділів установ, організацій пишемо з малої букви (§54, п. 6); 3) назви посад, звань пишемо з малої букви (§56, п. 1) [4, с. 60–63]; 4) назви документів, що вживаються у множині і позначають однорідні поняття, пишемо з малої літери (*заяви, акти, доповідні записки*). До речі, таке правило варто було би ввести до правопису, адже є формулювання про написання з малої літери назв закладів, що вживаються у множині.

У зазначеному контексті відхилення від правописних норм і дражливе для мовознавців питання з написанням назв колегіальних органів (*затверджено на засіданні Вченої ради факультету іноземних мов, затверджено на Вченій раді університету, замість затверджено на вченій раді факультету і под.*). Вважаємо, що сучасна мовна практика засвідчує варіантність у написанні, яку важко подолати. Про це вже зазначала у своїй розвідці С.І. Терещенко на сторінках «Культури слова» [5, с. 162].

Помічено, що одне із складних правописних питань – написання прикметників разом: тих, що утворені на базі словосполучення: *загальноуніверситетський* ('для всього університету', на зразок *загальнонавчальний, загальноосвітній, загальнодоступний; для забезпечення реалізації освітньої програми також використовуються загальноуніверситетські комп'ютерні класи*) (§40, п. 2а);

написання прикметників окремо: що складаються із сполучення прислівника, утвореного від відносного прикметника, і прикметника / дієприкметника. При цьому прислівник на собі зберігає логічний наголос: *професійно орієнтований, проблемно орієнтований, особистісно орієнтований* на зразок *діаметрально протилежний, компетентісно орієнтований, науково обґрунтований, послідовно миролюбний, професійно*

орієнтований, соціально активний, соціально свідомий, соціально небезпечний, суспільно корисний, суспільно необхідний, чітко окреслений (*Залучення до викладання професійно орієнтованих дисциплін фахівців-практиків; проблемно орієнтоване навчання; особистісно орієнтований підхід*) (§40, п. 2 в., Примітка 1);

написання прикметників з дефісом:

складні прикметники, утворені з двох прикметникових основ, що називають поняття з уточнювальним змістом: *інформаційно-комунікаційний* на зразок *всесвітньо-історичний, народно-визвольний* (забезпечується відповідними формами навчання, *інформаційно-комунікаційними* технологіями та потужними університетськими) (§40, п. 2.2);

складні прикметники, основи яких називають незалежні поняття: *науково-педагогічний, науково-дослідний, навчально-виховний, навчально-методичний; жанрово-стильовий, історико-контекстуальний; морально-філософський* (*Творчо і критично осмислювати інформацію для вирішення науково-дослідних і практичних завдань у професійній перекладацькій сфері; планування і проведення навчально-виховного процесу з англійської мови; жанрово-стильові різновиди текстів; визначати морально-філософські аспекти впливу на свідомість людини*) (§40, п. 2. 2 а) [4, с. 40–41].

Серед складних іменників труднощі і далі викликає написання утворень, першою частиною яких є незмінна основа іншомовного походження на *о, а*, що виконують роль сполучних голосних: *медіатекст* (на зразок *кінозал, фотозона, медіахолдинг*) (§36 I, п. 4) [4, с. 36–37].

Звертаємо увагу на вживання лапок (лапок-ялинок) при фіксації дати. Зустрінемо в документах: *від «28» січня 2022 р.; від «29» грудня 2021*. Правопис не регламентує вживання такого знака. На сьогодні маємо керуватися Національним стандартом ДСТУ 4163:2020 «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів» (чинний від 01.09.2021 р.). Щодо реквізиту «дата» зазначено: дату оформлюють цифровим (07.12.2019; 2019.05.25) або словесно-цифровим (07 грудня 2019 року; 25 травня 2019 р.) способом. Отже, лапки у так званому датуванні не застосовують. Тому правильно в ОПП зазначати:

методичну експертизу здійснювали:

- методична комісія ННЦГО від 22 грудня 2021 р. (протокол № 6);
- вчена рада ННЦГО від 29 грудня 2021 р. (протокол № 3).

Важливий аспект норми офіційно-ділового стилю – уживання термінів у правильній фонетико-морфологічній формі та адекватним поняттєвим змістом.

Один із ключових в освітньо-професійних програмах – *стейкгоल्дер*. У проаналізованих текстах уживається із фонетичним варіантом *стейкхолдер* (stakeholder ['stāk, hōldər]). Характерно, що законодавство України не фіксує це слово як юридичний термін. Поняття «стейкгоल्дер» з'явилося в освітньому просторі України 2015 року. У мові-джерелі воно означає «зацікавлену сторону / сторони», а в проєкції на менеджмент освіти – групу таких осіб, серед яких: здобувачі вищої освіти (бакалаври, магістри, аспіранти, докторанти), викладачі, співробітники; регіональні органи державної влади, суспільство в цілому, батьки здобувачів вищої освіти, абітурієнти, освітні установи різних типів

в межах території університету, місцеві громади, громадські організації та об'єднання. Тобто група осіб, що залежить від навчального закладу або може на нього впливати. Щодо правопису, то згідно з чинним текстом «звук [h] передаємо переважно буквою г <...>. За традицією в окремих словах, запозичених з європейських та деяких східних мов, [h] і фонетично близькі до нього звуки передаємо буквою х» (§122 п. 4). Фактично чіткої відповіді, як писати саме це слово, не знаходимо. Отже, поки мають право на існування обидва варіанти.

Делікатне питання сучасної мовної практики – назви осіб за професією, званнями, посадами. Чи зростає кількість фемінітивів у офіційно-діловій сфері? За текстами, що вивчалися, відзначаємо переважання форм чоловічого роду в зазначеній функції. Але, через недогляди, через недотримання однієї зі стилістичних ліній, подеколи переліки осіб мішані: перемежовані і форми осіб чоловічої статі, і фемінітиви. Наприклад: *завідувачка кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови, професор, доктор філологічних наук*. Спостерігаємо, що в назві посади, яку обіймає жінка, віддають перевагу морфологічній формі «завідувачка».

На сьогодні остаточно не визначено деякі питання слово- / терміновживання в ОПП, зокрема запровадження як родового поняття *область*. Від укладачів програм вимагають визначення предметної області (галузі знань, спеціальності). При цьому під предметною областю розуміють «частину реального середовища, яка описується і відображається в базі даних (фірма, підприємство, школа тощо)». У концепції управління освітою в такий спосіб увиразнюють реалізацію моделі «сутність – зв'язок». Наприклад:

Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація (за наявності))	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки; Спеціальність 035 Філологія; Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська.
---	--

Активізація понять інформатики, логіки, математики спричинює в колі філологів суперечку про неправильне вживання слова «область» у значенні «сфери діяльності чи поширення якогось явища», яке вже давно в дискусіях з культури мови рекомендовано було замінювати *сфера, галузь, зона, царина, ділянка*.

У цій же частині ОПП формують навчальну мету. Засвідчуємо невинуватене вживання і слова «ціль». Наприклад: *Цілі навчання – формування у здобувачів вищої освіти інтегральної, загальної і фахових компетентностей, комплексу знань та умінь для <...>*. Адже слово «мета» вже надійно закріплене в науковій та офіційно-діловій мові саме у значенні «те, до чого прагнуть».

Примітивізує зміст ОПП невинуватене вживання сполуки «професійні назви робіт» замість «професій», «спеціальності». Пор.: Згідно з чинною редакцією Національного класифікатора України «Класифікатор професій (ДК 003:2010)»: випускник з кваліфікацією «Бакалавр філології (германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська) може працювати на посади з наступними професійними назвами робіт:

2444.2 Гід-перекладач

2444.2 Перекладач <...>.

На чіткість формулювань в ОПП впливає і правильне застосування мовознавчих понять. Зокрема зауважуємо про різнобій понять «фахово-діловий», «науково-фаховий» у такому фрагменті: *Вміти здійснювати повний письмовий переклад текстів публіцистичного, офіційно-ділового й наукового стилів відповідно до фаху студентів; усний послідовний (абзацно-фразовий) переклад у професійно значущих сферах* (плеоназм, зам. 'професійних сферах'): *суспільно-політичній, фахово-діловій, науково-фаховій; усний реферативний переклад аудіотекстів і матеріалів електронних засобів масової інформації; письмовий і усний реферативний переклад текстів публіцистичного і наукового стилів (статей, монографій, виступів державних і громадських діячів тощо)*. Як відомо, є поняття *фахова українська мова та ділова комунікація*, так само – наукова мова, мова різних наукових галузей. Отже, зазначені професійні сфери варто означити як *суспільно-політичну, ділову за фаховою спеціалізацією, наукову за галузевою диференціацією*.

Сплутують поняття *галузей / професійних*. Пор. таке сполучення: *Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів* (зокрема, *галузевої спрямованості*). Насамперед виникає питання щодо логічності поєднання понять *стиль, жанр і галузева спрямованість* (?), адже на початку речення вже визначено галузь: це гуманітарні науки, філологія. Власне стилі мають функціональні сфери поширення, а в галузях суспільної діяльності можуть залежно від мети спілкування створювати тексти, справді, різних стилів і жанрів. І це є предметом розгляду напрямку «мова професійного спрямування». То як же сформулювати цю думку? Якщо лише в мово- та літературознавстві зазначені підходи використовують комплексно, то правильно буде сказати: *Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів*. Коли автори передбачатимуть поширення прийомів лінгвістичного аналізу на тексти інших галузей, то про це має бути окреме формулювання.

Фіксуємо почасти недотримання сучасних граматичних і лексичних норм у побудові книжних конструкцій, притаманних офіційно-діловій практиці. Йдеться про калькування російських кліше. Наприклад, у такому реченні: *Передумовами внесених змін та доповнень були необхідність приведення ОПП у відповідність до чинного Стандарту вищої освіти зі спеціальності 035 Філологія та врахування рекомендацій експертної групи і галузевої експертної ради під час проходження акредитації. Пропоновані зміни та доповнення були обговорені зі здобувачами та роботодавцями й ухвалені на засіданні кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови (протокол №5 від 24.11.2021 р.)*. За сучасними вимогами варто на місці виділеної сполуки вжити вираз «необхідність у відповідненні ОПП чинному Стандарту». Замість «*вирішувати проблеми*» – *розв'язувати проблеми*. Недоречним є уживання особової форми дієслова в узагальненому значенні, як-от у реченні «*Програма орієнтується на сучасні наукові досягнення в галузі лінгвістики, літературознавства та перекладознавства, методики викладання іноземної мови*». У діловій практиці доречною буде заміна цього дієслова на безособову форму – *програму зорієнтовано*.

На жаль, засвідчено випадок недотримання правил узгодження числівників з іменниками: *До реалізації програми залучаються 42 науково-педагогічних працівника* (замість 42

науково-педагогічні працівники). Адже відомо, що числівники **два, три, чотири** вимагають від іменника називного відмінка множини.

У сучасній книжній мовній практиці спостерігаємо констрування словотвірних варіантів із суфіксами *-ичн-* / *-ійн-*. В обстежуваних текстах таких «відхилень» не спостерігаємо: <...> *здатності до синхронічного та діахронічного аналізу глибоких структур художнього тексту у співставленні з реальними комунікативними ситуаціями та історичними подіями*. Разом з тим новітні поняття відтворюються за словотвірними моделями, в яких «перемагають» сучасні тенденції. Пор. уживання словосполучення «студентоцентроване навчання» і «студентоцентричне навчання». У тексті: *Студентоцентроване навчання і викладання – це процес, орієнтований на формування такої моделі навчання, за якої ключові знання, уміння та навички, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти, спрямовані на задоволення його власних потреб і забезпечують його затребуваність на ринку праці, високу здатність до працевлаштування*.

Опрацюючи тексти ОПП, відзначили кілька стилістичних помилок, які знижують рівень такого вагомому документа, що потенційно допомагає випускникові зорієнтуватися з вибором професії, місця навчання. Наведемо кілька прикладів і способи редагування таких речень:

Бакалавр середньої освіти може працювати в освітній галузі; на викладацьких посадах у загальноосвітніх навчальних закладах – правильно: *Бакалавр середньої освіти може працювати в освітній галузі на викладацьких посадах* (коментар: адже загальноосвітній навчальний заклад і є освітньою сферою);

<...> *на вчительських посадах у закладах загальної середньої освіти (завдяки наявності в освітній програмі циклу психолого-педагогічних та методичних дисциплін і проходження педагогічної практики)* – правильно: *на посаді вчителя у закладах загальної середньої освіти (завдяки наявності в освітній програмі циклу психолого-педагогічних та методичних дисциплін і проходження педагогічної практики)* (коментар: сполука «вчительська посада» надає вислову розмовності, форма множини недоречна, для офіційно-ділової сфери органічне буде словосполучення «посада вчителя»);

вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою – правильно: *вимоги до рівня освіти осіб, які навчатимуться за цією програмою* (коментар: тут логічна помилка і недоречна форма вираження модальності, часу, які варто «приховати» у формі складного майбутнього часу);

На жаль, є і недолугі, неокочирні, спрощені формулювання у деяких розділах ОПП, коли укладачі відступають від книжних стандартів, недоречно вживаючи ті чи інші слова, поняття, пор.: <...> *комунікаційні якості – зрозуміло* (замість «чітко») *формулювати думки, дружнє спілкування та гарні манери* (замість «вибудовувати товариські взаємини, виявляти гарні манери»), *толерантно відноситися* (замість «ставитися») *та взаємодіяти з різними типами* (замість «групами») *людей, структурувати та модерувати* (замість «проводити / вести») *зустрічі, вислуховувати та приймати до уваги* (замість «брати до уваги») *усі точки зору* (як варіант «погляди»), *відповідати аргументовано, зрозуміло, вчасно і ввічливо, готувати та робити якісні презентації* (таке формулювання спрощує і недоречно

конкретизує одне із умінь здобувача освіти), *враховувати культурні й міжнаціональні особливості; управлінські якості (грати* (замість «працювати») *в команді, об'єднувати та мотивувати команду, навчати та розвивати членів команди, передбачати та запобігати ризикам* (замість «передбачати ризики і запобігати їм»), *чітко планувати та керувати часом*).

Помічаємо сплутування стилістичних нюансів кліше під час та у процесі: *Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов*.

Деякі конструкції порушують стилеві норми мови документа саме через недоречність уживання: пор. як сплутано стилістичні умови вживання книжного і публіцистичного зворотів. Наприклад, у висловленні «вивчати нові тенденції та підходи для подальшого використання у професійній діяльності чи зміни вектора працевлаштування» варто скоригувати метафору «вектор працевлаштування», яка більш органічна в публіцистичному тексті. Відредагований текст може бути таким: *вивчати нові тенденції та підходи для подальшого використання у професійній діяльності чи для зміни фаху* (місця роботи і под.).

Неувага до стилістики фрази спричинює небажану тавтологію, як-от: *Здобувачі вищої освіти мають можливість здобути* (краще синонім *набути*) *знання з інших галузей, опанувати* (краще іншу форму цього дієслова *опанувати*) *третю іноземну мову та інші освітні компоненти завдяки можливості формування індивідуальної траєкторії навчання*. А то й нагромадження взаємозамінних понять: *Уміння проектувати педагогічну діяльність, здійснювати науково-педагогічне спілкування у філологічній галузі* (залежно від значення, закладеного у цьому висловленні, можливе таке коригування: *Уміння організувати / планувати педагогічну чи науково-педагогічну діяльність у філологічній галузі*).

Висновки. Отже, аналіз освітніх програм виявив наявність деяких порушень норм сучасної української літературної мови: щодо правопису, лексико- і терміновживання, правил узгодження слів у словосполученнях книжного характеру. Зафіксовано приклади порушення логіки у певних твердженнях, в оформленні думок. Почасти не враховані стилістичні умови функціонування тих чи інших висловів. Щодо ймовірних причин наявності таких недоліків в освітньо-професійних програмах можна зауважити, що вони готуються з різним ступенем ретельності і відповідальності перед суспільством (а на освітні сайти заходить безліч користувачів – абітурієнтів, студентів, батьків тощо – і читають ці тексти для ознайомлення з напрямками навчання, обсягами освітніх завдань) за відхилення від норм української літературної мови, дотримання яких забезпечує однозначність формулювань, тверджень, їхню чіткість, ясність, виразність.

Література:

1. Розроблення освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки здобувачів фахової передвищої освіти. К., 2022. 59 с.
2. Шкіцька І.Ю. Тенденції розвитку сучасної термінології сфери вищої освіти. *Українська мова*. 2021. 2 (78). С. 102–115.

3. Кузнецова Г.П. Офіційно-діловий стиль в освітній адміністративно-управлінській сфері спілкування. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство)*. 2014. Вип. 6. С. 125–140.
4. Український правопис. К., 2019. 282 с.
5. Терещенко С.І. Правописні норми в сучасній діловій практиці. *Культура слова*. 2010. Вип. 72. С. 162–164

Mamysh M., Shevchenko-Bitenska O. Texts of the educational and professional program the field of humanities in the aspect of language culture

Summary. It was noted that among the texts of official and business documents distributed in the scientific and educational sphere, such a genre as "educational program" plays an important role in the organization of the educational process, a subvariant of which is "educational and professional program".

The article is devoted to the analysis of the texts of educational and professional programs (EPP), which are included in the basic texts of documents of higher educational institutions. The purpose of the study is to record in educational documents the state of implementation of the literary norm at the structural levels of the language system, to determine

the factors of compliance / non-compliance with the norms of the Ukrainian language.

The EPP language was analyzed from the point of view of compliance with spelling norms (use of capital letters, quotation marks, writing of complex words). Examples of deviations regarding the implementation of lexical-grammatical and style, stylistic norms of the modern Ukrainian literary language are given. To date, some issues of term use in the EPP, in particular, the introduction of the generic concept of region, have not been finally determined. The compilers of the programs are required to define the subject area (field of knowledge, specialty). At the same time, the subject area is a part of the real environment that is described and displayed in the database (firm, enterprise, school, etc.). In the concept of education management, the implementation of the "essence-connection" model is expressed in this way.

Variants of stylistic editing of phrases, phrases, sentences are offered. It is noted that there are examples of confusion of turns of scientific and journalistic styles, violation of the logic of the presentation, peculiarities of lexical-grammatical conjugation of words.

Key words: norm, term, spelling, official-business style, stylistic norm, stylistic error.